

تأثیر رهبری شهردار بر زیباسازی شهری و سرزندگی شهری و جنبه های موثر بر ظرفیت آن (مطالعه موردی: شهرباقت)

سبحان نقوی^۱، سنجر سلاجقه^۲

^۱ کارشناس ارشد مهندسی منابع طبیعی - ابخیز داری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران (نویسنده مسئول)

^۲ هیات علمی دانشگاه آزاد واحد کرمان

چکیده

رهبری اهمیت گسترده ای دارد زیرا ابعاد مختلفی مانند روانشناسی، مدیریت، سازمان و سیاست را در بر می گیرد. با این حال، بررسی تأثیر رهبری بر مسائل توسعه شهری، به ویژه در کشورهای در حال توسعه، محدود است. تحقیقات نشان می دهد که در ادارات شهرداری که شهردار بالاترین مقام را دارد، اولویت بندی توسعه شهری تا حد زیادی تحت تأثیر هنجارهای اجتماعی-فرهنگی و رویکردهای رهبری است. بنابراین، رهبری شهردار نقش مهمی در طرح های شهرداری با هدف افزایش زیبایی شناسی شهری در ایران ایفا می کند. بدون شک رهبری عنصر کلیدی حکمرانی شهری است. مطالعه موردی در شهرستان بافت نقش مهم رهبری در حکمرانی شهری، به ویژه در تسهیل و مشاوره فرآیندها را نشان می دهد. لذا هدف این پژوهش بیان ضرورت شناخت شاخصهای زیباسازی شهرستان بافت و شناسایی عوامل کلیدی مؤثر بر ظرفیت آن و وضعیت سرزندگی شهری بود؛ که از طریق تجزیه و تحلیل اسناد، ادبیات، و مصاحبه با تصمیم گیرندگان کلیدی، مشهود است که کیفیت رهبری شهردار تا حد زیادی به بهبود شکل شهری در شهرستان بافت از طریق فرآیند طراحی شهری کمک کرده است. درک عمیق شهردار از طراحی شهری و توانایی دفاع از سیاست های طراحی شهری خوب، همراه با ظرفیت تعامل با مسئولان و اعضای جامعه، در فرآیند زیباسازی شهری بسیار مهم بوده است. رهبری موثر شهردار نقش مهمی در بهبود زیباسازی شهری و به نفع شهر در طراحی شهری است.

واژه های کلیدی: رهبری شهردار، زیباسازی شهری، طراحی شهری، حکمرانی شهری، سرزندگی شهری.

۱- بیان مسئله

شهرها در سراسر جهان گسترش یافته اند و منجر به افزایش تقاضا برای برنامه ریزی و مدیریت شهری پیشرفته شده است. شهرهایی که به خوبی برنامه ریزی شده اند مزایای قابل توجهی را برای ساکنان خود ارائه می دهند. پایداری در برنامه ریزی و توسعه شهری در حال حاضر یک اصل حیاتی است که توسط کارشناسان و محققان در سطح جهانی، به ویژه در طراحی فضاهای شهری پذیرفته شده است (چایلز، ۲۰۱۰). ادغام عناصر طراحی شهری در فرآیندهای توسعه، اهمیت نسبت داده شده به شهرهای معاصر را برجسته می کند. موفقیت طراحی شهری به عنوان معیاری برای کارایی فرآیند برنامه ریزی عمل می کند و سطح حمایت رهبران جامعه را منعکس می کند.

سرزندگی شهری به معنای استفاده از قابلیت مکان برای تأمین تنوعی از فضاها و فعالیتها در زمینه های مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی با هدف تنوع تعاملات اجتماعی است، به طوری که امنیت، برابری و آسایش و آرامش برای همه فراهم شود؛ سرزندگی فرایندی است که در نتیجه جذابیت فضاها و رضایت شهروندان حاصل می شود که در نهایت منجر به ایجاد فضایی زیست پذیر می شود. معیارهای سرزندگی فضاهای شهری در پنج دسته قابل طبقه بندی است: نظام کاربری و فعالیت، نظام حرکت و دسترسی، نظام استخوان بندی و فضاهای همگانی، نظام فرم کالبدی و نظام منظر شهری. نظام کاربری و فعالیت: فعال نمودن جداره های جلویی ساختمان ها به وسیله استفاده از فعالیت های جاذب مردم و دارای بیشترین تعامل با آن ها؛ تنوع و اختلاط کاربری ها و فعالیت ها؛ حفظ و گسترش فضاهای سبز؛ نظام حرکت و دسترسی: تأمین گزینه های متعدد برای رفت و آمد همراه با تأکید بر جریان پیاده و تأمین وسایل حمل و نقل عمومی متنوع؛ ایجاد نفوذپذیری کالبدی به بناها و فضای شهری؛ نظام استخوان بندی و فضاهای همگانی: طراحی انعطاف پذیر برای افزایش قابلیت تغییر کاربری ها و فعالیت های ساختمان ها؛ تأمین مبلمان های شهری انعطاف پذیر برای نشستن؛ نظام فرم کالبدی استفاده از کاربری های کوچک مقیاس (به ویژه تجاری های کوچک مقیاس) و رعایت مقیاس انسانی در طراحی ها؛ نظام منظر شهری: ایجاد نفوذپذیری بصری؛ حفظ پیوستگی جداره های فعال ساختمان ها؛

سرزندگی دارای دو رویه است که یک رویه به بینش، فرهنگ و تعاملات اجتماعی مردم و ادراک آنها وابسته است و دیگری به فضاهای شهری، معماری و شهرسازی مربوط می شود که این دو رویه با هم ارتباط متقابل دارند. وقتی افراد وارد فضاهای اداری و عمومی شهر می شوند، به طور ناگهانی با در و دیوار خاکستری، رنگ های سرد و چهره های خشک، خشن و درهم ریخته ای افرادی روبرو می شوند که سرزندگی فرد را تحت تأثیر قرار می دهند. بر اساس این منظره، در دوران معاصر، کیفیت طراحی فضاهای شهری در ایران کاهش یافته است. در گذشته، فضاهای موجود به عرصه های خصوصی، نیمه خصوصی و عمومی تبدیل می شدند که فضای داخل خانه برای ساکنان آن به عنوان فضاهای خصوصی محسوب می شد. حیاط یا ایوان همچنین به عنوان فضای عمومی خانه وظیفه داشتند. امروزه، ساختمان های شهر بی حیاط و عناصری که تعامل را برقرار می کنند، ندارند، در عین حال تعاملات داخل خانه ها به دلیل وجود شبکه های ارتباطی از قبیل تلویزیون و اینترنت و...، به شدت محدود شده است، به گونه ای که فضای کمتری برای گفتگوی والدین با فرزندان شان وجود دارد.

زیباسازی شهری به عنوان یک راهبرد برای ارتقای فضاهای شهری و افزایش سرزندگی شهری شناخته می شود. اما متأسفانه، در طراحی شهری، گاهی فضاهای بی روح و بی معنا، که خالی از زیبایی و جذابیت هستند، ایجاد می شود. این نابسامانی ها و ناهمگونی های بصری، نه تنها به عنوان یک زخم بر روی چهره شهر، بلکه به عنوان یک تأثیر عمیق بر روحیه و فضای شهری شهروندان، می باشد. بنابراین، توجه به جوانب زیبایی و ارتقای کیفیت فضاهای شهری در ابعاد فیزیکی و انسانی، بسیار حیاتی است.

۲- پیشینه

متغیر	شاخص	گویه	منابع
زیبایی سازی شهری	مبلمان شهری	خلاقیت و نوآوری در طراحی مبلمان، زیبایی رنگ و جلوه مبلمان، همگون بودن مبلمان با محیط اطراف، استفاده از گرافیک و هنرهای جدید در طراحی آن، پرهیز از استفاده طرحهای تکراری، زیبایی در فرم و الگوی طراحی مبلمان، تلفیق عملکردها مانند تلفیق نیمکت و گل‌دانه‌ها، توجه به معلولان و جانبازان در الگوی طراحی مبلمان شهری، نظم داشتن عناصر مبلمان شهری در کنار هم، نمادها و تندیسه‌ها، همگونی با پیرامون، پیوستگی در الگوی تفکر طراحی، جانمایی مناسب و زیبا عناصر، شکل و فرم زیبای المان‌های شهری	قربانی، ۱۳۹۵: ۱۱۲؛ بهزادفر، ۱۳۸۴: ۸۲؛ ایزدی و اکرمی، ۱۳۹۶: ۳۶؛ سهرابی و اردلانی، ۱۳۹۴؛ ابراهیمی، ۱۳۹۵؛ ۱۳-۱۰؛ ارانی فرد و همکاران، ۱۳۹۳- ۱۳۹۴؛ طبیبیان و سهیلی و شالی‌امینی، ۱۳۹۵: ۲۵۶؛ قره‌خانی، ۱۳۹۴- ۱۳۹۵؛ موسوی، ۱۳۹۳-۱۳۹۲؛ آزاد، ۵۰-۳۰؛ مجدیدی‌خامنه و جنگی، ۱۳۹۳؛ ۱۰۳-۱۰۱؛ خانی و طهماسبی‌کیا، ۱۳۹۵: ۲۹؛ هاتفی، ۲۹-۳۰؛ احمدی و همکاران، ۱۳۹۳: ۹؛ فرجیان و علی‌آبادی، ۱۳۹۳.
	بدنه مسکونی و تجاری	وجود پیوستگی در جداره‌ها، خط آسمان پیوسته و ارتفاع هماهنگ بناها، هماهنگی در جنس و بافت و رنگ مصالح،	۲؛ سهرابی، ایزدی و اکرمی، ۱۳۹۶: ۱۸- ۲۹؛ ۱۲؛ گلکار، ۱۳-۱۳۷۹؛ اردلانی، ۱۳۹۴: ۱۰؛ سهیلی و شالی؛ ارانی فرد و

همکاران، ۱۳۹۳؛	عدم وجود	
۱۳۹۴؛ طبیبیان و	دیوارنوشته‌ها، وجود	
موسوی، ۱۳۹۲؛	هماهنگی در ابعاد	
امینی، ۵-۲۳؛ ۲۵۷-	تابلوهای	
۲۵۶؛ خاک زند و	تجاری، مناظر زیبای	
همکاران، ۱۳۹۳	بالکن‌ها، تأسیسات	
	مکانیکی و	
	الکتریکی نمایان	
	(سیم‌ها و کابل‌های	
	برق، نصب کولر در	
	نمای ساختمان)؛	
	وجود پنجره‌های با	
	ابعاد متناسب و	
	هماهنگ	
	میان ساختمان‌ها؛	
	توجه به عناصر	
	الحاقی بر روی	
	سقف‌ها	
	برای افزایش زیبایی	
	بدنه ساختمان‌ها؛	
	عدم قرارگیری	
	الحاقات از جمله	
	ناودان و کولر و. در	
	خارج از مغازه‌ها در	
	جهت	
	جلوگیری از آلودگی	
	بصری	
۲؛ فرد آرانی و	جدول‌سازی مناسب	معابر و پیاده روها
دیگران، ۱۳۹۴	و زیبا، چیدمان و	
؛ طبیبیان و موسوی،	طراحی خلاقانه	
۱۳۹۲؛ همکاران،	مناسب سنگفرش	
۱۳۹۳	پیاده‌روها، کف‌سازی	
؛ خاکزند و همکاران،	مناسب برای معلولان	
۱۳۹۳	جسمی و حرکتی،	
۲۰-	عدم پارک	
	موتورسیکلت‌ها در	
	پیاده‌روها، استفاده از	

<p>مصالح مرغوب مانند آسفالت، نفوذپذیری و دسترسی آسان، ایجاد فضای تعامل و پیاده‌راه مناسب، نیمکت‌های عابران پیاده باید فرم و شکل مناسبی داشته باشند، روشنایی مناسب در معابر، و جایگذاری عقب‌نشینی مناسب برای بیلورها در فضای پیاده‌روها.</p>	<p>سرزندگی شهری</p>	<p>وجود آسایش اجتماعی و روانی؛ هویت برجسته و منحصربه‌فرد؛ برقراری تعاملات اجتماعی؛ گردهمایی افراد و شرکت در مراسمها؛ گذراندن اوقات فراغت؛ تنوع و انعطاف‌پذیری کاربریها و فعالیت؛ اختلاط کاربریها؛ تجاریهای خرد و جبهه‌های جلویی فعال (تعداد زیاد تجاریهای بر خیابان)؛ نفوذپذیری و خوانایی کالبدی و بصری؛ آسایش اقلیمی فضا؛ نظام دسترسی؛ جذابیت و تنوع کالبدی و بصری؛ وجود ساختار فضایی و کالبدی</p>
<p>خستو و سعیدی رضوانی، ۱۳۸۹ ۱۷۰؛ پورمحمدی و همکاران، ۱۳۹۵ ۵۰؛ رحیمی و همکاران، ۱۳۹۸:۵۱ ۴۷؛ حاتمی نژاد و همکاران، ۴۹- جعفری، ۱۳۹۶ ۴۵۸-۴۶۱؛ غضنفر پور و: ۱۳۹۷ همکاران، ۱۳۹۸:۹۰ صدر موسوی و همکاران، ۴۹؛ ۹۵؛ اصلانی فرد و همکاران، ۱۳۹۶:۱۳۹۴ ۶۹؛ خستو و سعیدی رضوانی، ۱۳۸۹ ۹۲؛ بختیاری و- ۹۵: گریوانی، ۱۳۹۲ ۱۳: اردلانی، ۱۳.</p>		

خودسازمانده (ارتباط
فضایی مناسب اجزا)
زیبایی
نمای
ساختمانها؛ نشاط
اجتماعی؛ پارک و
فضای سبز مناسب؛
آرامش روانی و
احساس امنیت؛
نورپردازی مناسب در
فضاهای عمومی و
تقاطع خیابانها؛ حس
تعلق و یادآور بودن
خاطرها در فضاهای
عمومی؛ هماهنگی
رنگهای به کار
گرفته شده در
مبلمان؛ چیدمان و
جانمایی و تعداد و
کیفیت عناصر
مبلمان؛ کیفیت
فیزیکی کف سازی
جهت پیادهروی در
پاکها و بوستانها؛ قرار
دادن گذرهای عرضی
مناسب؛ کاربریهای
محرک جذب
جمعیت؛ عدم وجود
ساختمانهای متروکه،
تاریک و ...
کاربریهای اوقات
فراغت.

۳- مبانی نظری تحقیق:

از اواخر قرن ۱۹، رویکردی پیشرفته تحت عنوان جنبش زیبایی شناسی با هدف ارتقاء کیفیت فضای شهری و دستیابی به شهر سالم، زیبا و انسان مدار از رهگذر کنترل اجتماعی (رضایتمندی مردم)، در شیکاگو آغاز شد؛ این رویکرد منجر شد تا اسباب حظ بصری و ارتقاء کیفیت محیط شهری فراهم شود تا تعامل اجتماعی، هویت کالبدی شهر و هویت اجتماعی شهروندان را تحکیم بخشد. همین امر عوامل مختلفی چون کیفیت طراحی شهری، کیفیت و ضوابط معماری نماها، رنگ، فرم، روشنایی و

معماری نور در شب، کیفیت و کمیت فضای سبز، تبلیغات شهری، مبلمان شهری، تناسب احجام با محیط، پاکیزگی شهر و... بستگی دارد. از مفهوم زیباشناختی به عنوان مفهومی به هموارت علم اخلاق و منطق استفاده نمود.

نقش ذهن در زمینه اخلاق، رویکرد زیباشناختی را به دست آورد. سلیقه، احساس، و فهم، مفهوم زیبایی‌شناسی را مجدداً تقویت کردند. پس از آن، زیباشناختی، دیدگاه جدیدی نسبت به تمامیت و عملکرد شهر به دست آورد. این دیدگاه نه تنها به جزئیات ظاهری و فهمی توجه می‌کند، بلکه به نیازها و رفتارهای انسانی می‌پردازد و اهمیت تجربه و خرد شهروندان و مردم را به خوبی درک می‌کند. مفاهیم اساسی شامل مسائلی چون سازماندهی فضا و ساختار، تأثیرات شهر، هویت و احساس تعلق، ایمنی شهر و شهروندان، اقتصاد پایدار و رفاه و آسایش است. اقدامات هوشمندانه در زمینه مبلمان شهری، طراحی های هنری، منافع عمومی، روشنایی، گرافیک شهری و فضاهای مجاور بهبود زیبایی قسمت‌های مختلف شهر را توجیه می‌کند و منجر به بهبود و ارتقاء کیفیت محیط شهری می‌شود. تأثیر مثبت آن‌ها بر تعامل اجتماعی با همسایگان و سرمایه گذاری های فردی در نگهداری از یک منطقه جدید بسیار ارزشمند است. این سرمایه‌گذاری و تغییرات محله بر وابستگی به مکان یا احساس اجتماعی تأثیر مثبتی می‌گذارد.

همچنین زیباسازی بخش‌های مختلف شهر می‌تواند روشی قدرتمند برای فعالیت جوامع در راستای تغییرات مثبت باشد (۲۰۱۱). زیباسازی به عنوان یک اصل و الگو مدنظر قرار گرفته شود، باید اصل تناسب را در اجرای پروژه‌های شهری و به عنوان معیاری برای زیباسازی شهری لحاظ کرد. این امر می‌تواند انتخاب رنگ، مصالح، فضای فرهنگی و... را شامل شود (سهیلی و شالی امینی، ۱۳۹۴).

رنگها به عنوان یکی از این عناصر می‌توانند زندگی شهری را زیبا و سرزنده کنند. رنگ برخلاف شکل، اندازه، نما یا کفپوش در یک لایه پنهان قرار دارد و بیشتر هنگام مشاهده شهروندان به یک منظره (Molanaie, 2017: 12) شهری، ناخودآگاه یا آگاهانه تحت تأثیر رنگ‌های موجود قرار می‌گیرد.

در زیباسازی شهری تنوع نیز یک اصل پذیرفته شده دیگر است. به طور مثال در چین، اروپا یا آمریکا شاهد وجود شهرهای بسیار زیبا هستیم درحالی‌که از لحاظ بصری تفاوت‌های بسیار زیادی بین آنها وجود دارد (سهیلی و شالی امینی، ۱۳۹۴). تعریف جین جیکوبز از سرزندگی شهری در محله‌های شهرهای ایالات متحده به این صورت است که ایشان (۱۳۹۴) سرزندگی را عمدتاً در رابطه با زندگی در خیابان درک می‌کرد. تنوع جریان‌های عابر پیاده در طول زمان به عنوان شرط اساسی حضور مستمر مردم در خیابان تلقی می‌شود که نشان‌دهنده سرزندگی در شهرها است. طبق ایده او، سرزندگی به شدت تحت تأثیر صفات خاص مورفولوژیکی محیط ساخته شده قرار دارد. به عقیده دیوید چاپمن، نشاط و سرزندگی به معنای پویایی و تحرک به صورت جداگانه است و برای هر شهر می‌توان میزان فعالیت در آن مرکز یا منطقه شهری را تعریف کرد. وی سه ویژگی اساسی ۱) جذابیت، ۲) شنیداری و ۳) سلامتی را علت سرزندگی توصیف می‌کند؛ و البته برای تعریف ساده نیز وی دو عامل دیگر - امنیت و افزایش رفاه را نشان می‌دهد.

چارلز لاندري (۲۰۰۴) مفهوم سرزندگی را به نحوه‌ای متفاوت بررسی کرده؛ و ۹ معیار را برای شناسایی یک شهر سرزنده و پایدار می‌شمارد: تراکم مفید افراد، تنوع دسترسی، ایمنی و امنیت، هویت و تمایز، خلاقیت، ارتباط و تشارکی، ظرفیت سازمانی و رقابت. او نسبت به افراد دیگر با دید جامع‌تری سرزندگی شهر را به شکل موضوعی بررسی کرده و به عوامل مؤثر بر آنها اشاره کرده است. سرزندگی در مفهوم کلی به خودکفایی، پایداری، سازگاری، انعطاف‌پذیری، ظرفیت برای تغییر، خودسازی، مسئولیت و ایمنی مربوط می‌شود. در حالیکه این نظریه‌ها و عملکردها، سرزندگی شهری را به عنوان نوعی دارو برای درمان نابسامانی شهر و برنامه‌ریزی شهری تجویز کرده‌اند، اما با ادامه شهرنشینی سریع، این مفهوم به یک فلسفه اصیل تبدیل شده است. با افزایش شیوع و گسترش شهر، خالی بودن مسکن و خالی شدن بافت در شهرهای بزرگ، محققان و برنامه‌ریزان مجموعه‌ای از اصول برنامه‌ریزی شهری را برای تقویت سرزندگی شهری برای کناره‌آمدن با چنین چالش‌هایی مطرح نموده‌اند. این اصول را می‌توان در دو جریان دسته‌بندی کرد. جریان اول اصول مختلف برنامه‌ریزی را بررسی می‌کند که بر اساس چارچوب تفسیری جیکوبز، سرزندگی شهری را تحریک می‌کند. در این ادعا، سرزندگی شهری به عنوان حضور مداوم جریان های عابر پیاده در

خیابان‌ها طی یک دوره ۲۴ ساعته تعریف شده‌است. طبق مطالعات مربوطه، توسعه شهری با تراکم بالا، بلوک در مقیاس کوچک و کاربری‌های مختلط بیشتر از آنچه با شد اطمینان می‌دهد کم، بلوک در اسکناس بزرگ و عملکرد یکپارچه ایجاد می‌کند، باعث ایجاد سرزندگی شهری می‌شود. بسیاری از مطالعات تأیید کرده‌اند که تا زمانی که اصول برنامه‌ریزی متنوع جیکوبز رعایت شود، می‌توان سرزندگی شهری را پرورش داد.

جریان دوم، سرزندگی شهری از منظر شکل شهری بررسی می‌کند. در این راستا، سرزندگی شهری به عنوان درجه‌ای است که شکل شهری از عملکردهای حیاتی و نیازها و توانایی‌های بیولوژیکی انسان پشتیبانی می‌کند. مطالعات قبلی تأثیرات شکل شهری بر سرزندگی شهری را برجسته کرده‌اند. مجموعه‌ای از شاخص‌های شکل شهری، از جمله قلمرو عمومی، سیستم ترافیک و تراکم تجارت، نیز برای اندازه‌گیری سرزندگی شهری یا آشکار کردن همبستگی‌های آنها تعریف شده‌اند. اگرچه مطالعات موجود از دیدگاه‌های مختلف و با استفاده از روش‌های مختلف انجام شده‌اند، اما این توافق حاصل می‌شود که وقتی مکانی مطابق با اصول برنامه‌ریزی خاص باشد، می‌توان به سرزندگی شهری دست یافت. در مقوله زیباسازی و سرزندگی شهری می‌توان نتیجه گرفت که پرداختن به مقوله زیباسازی و در کنار آن سرزندگی در فضاهای شهری یک راهبرد قطعی است که برای بهبود کیفیت زندگی شهروندان از طریق افزایش عناصر، نمادها، استفاده از رنگ‌های متنوع در عناصر شهر و جاگذاری درست این عناصر باید مورد توجه برنامه‌ریزان و مدیران شهری قرار گیرد؛ و محققان مختلف سعی در تبیین زوایای پنهان آن داشته‌اند و در این راستا با بهره‌گیری از روش‌های مختلف، توانسته‌اند به تحلیل موضوع مورد بررسی خود بپردازند. سرزندگی شهری از جمله موضوعاتی است که نیازمند تبیین روشنگری است. بر همین اساس، این پژوهش نیز با آگاهی از این موضوع، هدفی که در پژوهش‌های پیشین صورت گرفته و کمتر محقق شده است. آنگونه که در قسمت بیان مسئله تحقیق تشریح گردید، این پژوهش بر آن است با اتکا به مدل‌سازی معادلات ساختاری و با هدف فراهم آوردن بستر شناختی و علمی مناسب برای برنامه‌ریزان، سیاست‌گذاران در توسعه شهری و زیباشناسی شهر بافت به دنبال یافتن پاسخ علمی و منطقی به سؤال‌های پژوهش است.

۴- روش تحقیق

این تحقیق از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ نحوه گردآوری داده‌ها پیمایشی و توصیفی-تحلیلی می‌باشد. ماهیت داده‌ها کیفی و کمی؛ روش گردآوری داده‌ها و اطلاعات به‌صورت کتابخانه‌ای، میدانی پرسش‌نامه است. جامعه آماری این پژوهش شهرداری بافت بوده که با روش نمونه‌گیری تصادفی ساده ۲۰۰ نفر به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار اندازه‌گیری این پژوهش، پرسش‌نامه محقق ساخته است که، ۲۶ گویه برای سنجش سرزندگی شهری و ۳۳ گویه نیز برای سنجش زیباسازی شهری مبتنی بر طیف لیکرت دارد که به‌صورت پنج گزینه‌ای ارائه شده است. برای این گزینه‌ها برحسب اینکه میزان موافقت آنها از کاملاً راضی تا کاملاً ناراضی یا برعکس آن باشد، نمره‌های ۵ تا ۱ و ۱ تا ۵ تعلق گرفته شد. این پرسش‌نامه برای بررسی تأثیر ابعاد و شاخص‌های مختلف زیباسازی شهری بر سرزندگی تدوین شده که روایی آن توسط بررسی SPSS تأیید شده و پایایی آن با آزمون آلفای کرونباخ ارزیابی شده است. نتایج این بطن در جدول شماره ۲ ارائه شده است. ابزار مورد نیاز برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، از روش آزمون AMOS و SPSS برای تک نمونه (فرضیه اول تحقیق) و مدل‌یابی معادلات ساختاری استفاده شده و داده‌های مرتبط با شاخص‌ها و وزن‌های آنها، ذخیره، پردازش و از طریق آزمون‌های مناسب تحلیل می‌شود.

۵- معادلات ساختاری

مجموعه‌ای از تکنیک‌های آماری است که اجازه می‌دهد مجموعه‌ای از روابط مدل‌سازی معادلات ساختاری یا SEM با تحلیل معادلات ساختاری به عنوان مدل‌سازی متغیر وابسته (DV)، مدل‌سازی علی، تحلیل علی، مدل‌سازی معادلات همزمان و تجزیه و تحلیل ساختاری اجازه می‌دهد تا به سؤالات پاسخ داده شود که شامل تجزیه و تحلیل رگرسیون چندگانه از عوامل SEM است. در سطح ساده‌تر، یک محقق روابط بین یک متغیر اندازه‌گیری شده (مانند شادی شهری) و سایر متغیرهای

اندازه‌گیری شده (مانند عوامل زیباسازی) را بررسی می‌کند. این نوع مدل به‌روش‌های آماری کلی برای سیستم‌های چندمرحله‌ای اشاره دارد که شامل متغیرهای پنهان مداوم، شاخص‌های چندگانه مفاهیم، خطاهای اندازه‌گیری، خطاها در معادلات و متغیرهای مشاهده‌شده است. تحلیلی از مدل‌های معادلات ساختاری شامل چندین مؤلفه است. این موارد شامل: (الف) مشخصات مدل، (ب) ماتریس لحظه‌ضمنی، (ج) شناسایی، (د) برآورد، (ه) تناسب مدل و (و) احترام است (Bollen, ۲۰۰۵).

جدول ۲. ضرایب آلفای کرونباخ و آزمون بارتلت برای متغیرهای پژوهش

متغیر	تعداد سؤال	آلفای کرونباخ (معیار بالاتر از ۰/۷)	معیار آزمون بارتلت (بالاتر از ۰/۵)	سطح معناداری بارتلت	طیف پرسشنامه
زیباسازی معابر و پیداهرها	۱۰	۸۴۶٪	۶۴۷٪	۰۰ /.	خیلی کم (۱) تا
زیباسازی بدنه مسکونی و تجاری	۱۰	۹۰۷٪	۶۷۶٪	۰۰ /.	خیلی زیاد (۵)
زیباسازی مبلمان شهری	۱۴	۹۲۱٪	۷۴۵٪	۰۰ /.	
سرزندگی شهری	۲۶	۸۹٪	۵۳۳٪	۰۰ /.	
کل پرسشنامه	۶۰	۹۳۳٪		۰۰ /.	

جهت تأیید پایایی و سنجش سازگاری درونی پرسشنامه، سطح معناداری آلفای کرونباخ باید مقداری بیشتر از ۷ دهم داشته باشد. به‌همین ترتیب با افزایش میزان سازگاری درونی پرسشنامه، ضریب آلفا نیز افزایش می‌یابد به این معنی که اگر گویه‌ها بیشترین ارتباط را با هدف مورد بررسی (متغیر مربوط به فرضیات تحقیق) داشته باشند، این ضریب بزرگ می‌شود. جدول شماره ۲ مقدار محاسبه شده ضریب آلفای کرونباخ را برای متغیرهای پژوهش به تفکیک نشان می‌دهد. در این تحقیق ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده برای همه عوامل پژوهش و همچنین در مجموع بیش از ۷۰ درصد است، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که پرسشنامه طراحی شده از سازگاری درونی لازم برخوردار است. همچنین برای سنجش روایی پژوهش از آزمون بارتلت استفاده شده است که نتایج به دست آمده در جدول حاکی از سطح معناداری ۰/۰۰۰ برای همه متغیرها و در نتیجه روایی مناسب متغیرهای پژوهش است.

۶- بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌ها و بحث

شهربافت از نظر جذابیت‌های طبیعی، انواع معماری در بافت جدید و قدیم، فضاهای سبز و پارک‌ها، رستوران‌ها، مراکز خرید و مردم پر جنب و جوش منظره متنوع دارد و نظمی در بینظمی هیاهوی بافت نهفته که زیبایی آن را رقم می‌زند. با این وجود عوامل متعددی مانع می‌شوند تا زیبایی‌های بافت دیده شود. این موانع با گذشت زمان اثرات نامطلوبی بر جسم و روح شهر و شهروندان خواهند داشت، ساخت‌وسازهای ناهمگون، عناصر زائد شهری، زباله‌های رها شده در سطح پیداهرها و ازدیاد تابلوهای تبلیغاتی از جمله آلودگی‌های بصری موجود در شهر بافت است. در بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته، تبلیغات شهری

و تصاویر موجود در خیابان‌ها بر اساس اصول شهرسازی تنظیم شده و هر محله بر اساس بافت شهری تبلیغات خاص خود را دارد. حتی رنگ‌بندی ساختمان‌ها نیز معیاری خاص برای خود دارد، در حقیقت ساختمان‌سازی و به تبع آن تبلیغات محله‌های شهری در این کشورها قاعده‌مند است. در حال حاضر عدم آگاهی شهروندان در زمینه زیباشناسی از عمده دلایل وجود اغتشاشات بصری در سیمای شهر بافت است بنابراین پیراستن شهر از عوامل نازیبا و حذف عناصر زائد شهری نیازمند آموزش‌های شهروندی است؛ با توجه به مباحث مطرح‌شده در زمینه زیباشناسی در بخش‌های مختلف مقاله، عوامل زیر را می‌توان به عنوان معضلات زیبایی شهر بافت مطرح نمود: - عدم رعایت اصل وحدت در طراحی عناصر شهری (مبلمان شهری، عناصر و ...) - آلودگی بصری تابلوها و تبلیغات شهری که به تعداد زیاد و به صورت نامنظم بر روی نمای اصلی ساختمان‌های شهر قرار گرفته است. - عدم پیوستگی و یکپارچگی جداره‌ها - گویای این مسائل و مشکلات است.

منابع و مأخذ

۱. ابراهیمی، احمد. (۱۳۹۵). بررسی و تحلیل وضعیت زیباسازی شهر بجنورد و ارائه راهکارهایی جهت ساماندهی شهر. پایان‌نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه زابل.
۲. احمدی، محمد، پوراحمد، احمد و حاتمی‌نژاد، حسین. (۱۳۹۲). بررسی میزان رضایت‌مندی شهروندان از سازمان زیباسازی و عوامل مؤثر بر آن برای بهبود منظر شهری. مطالعه موردی: منطقه ۶ کلان‌شهر تهران. مجله آمایش جغرافیایی فضا، ۴(۱۲)، ۲۰-۳۸.
۳. ارانی فرد، سوزان؛ حسینیلو، معصومه و شکری، لیلا. (۱۳۹۳). سنجش عوامل مؤثر در زیبایی منظر شهری از دیدگاه شهروندان (نمونه موردی: تبریز). کنفرانس ملی شهرسازی، مدیریت شهری و توسعه پایدار، تهران.
۴. آزادخانی، پاکزاد و طهماسبی، کیا. (۱۳۹۵). بررسی نقش و عملکرد مبلمان شهری در ارتقاء کیفیت محیط شهری و رضایت‌مندی شهروندان مطالعه موردی: منطقه ۴ شهرداری کرمانشاه. فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، ۷(۲۷)، ۹۳-۱۱۰.
۵. اصلانی فرد، فردین، شکور، علی و عبداله‌زاده‌فرد، علیرضا. (۱۳۹۵). راهکارهای تبدیل گذرهای شهری به پیاده راه در راستای ارتقاء سرزندگی شهری مطالعه موردی: محور روگذر زندیه شیراز. مطالعات محیطی هفت حصار، ۶(۲۱)، ۴۳-۵۶.
۶. ایزدی، ملیحه و اکرمی، مهسا. (۱۳۹۶). واکاوی مفهوم زیبایی در فضای شهری. مجله راهبرد توسعه، ۵۰، ۸۵-۶۶.
۷. حاتمی نژاد، حسین؛ یداله‌نیا، هاجر و محمدی سلمانی، منصوره. (۱۳۹۷). تحلیلی از نقش فضاهای عمومی در سرزندگی شهری نمونه موردی: پارک لاله تهران. جغرافیا و روابط انسانی، ۱(۳)، ۴۶۸-۴۵۴.
۸. خاک زند، محمد؛ محمدی، جم و آقابزرگی، کوروش. (۱۳۹۲). شناسایی عوامل مؤثر بر طراحی بدنه‌های شهری با تأکید بر ابعاد زیبایی‌شناسی و زیست‌محیطی (نمونه موردی: خیابان ولی عصر (عج)-شهر قشم. فصلنامه مطالعات شهری، ۱۰(۳)، ۱۵-۲۶.
۹. رحیمی، لیلا، و جعفری، فیروز. (۱۳۹۶). بررسی تطبیقی سرزندگی در فضاهای تجاری تاریخی و مدرن شهر تبریز (مطالعه موردی: بازار تاریخی و برج بلور تبریز). برنامه‌ریزی فضایی (جغرافیا)، ۷(۴)، ۴۱-۵۶.
۱۰. سهیلی، سمانه و شالی امینی، وحید. (۱۳۹۴). راهکارهای مدیریتی زیباشناسی و زیباسازی شهر تهران. همایش بین‌المللی معماری، عمران و شهرسازی در هزاره سوم، کانون سراسری انجمن‌های صنفی مهندسان معمار ایران، تهران.
۱۱. قره خانی، سیما. (۱۳۹۴). نقش مبلمان شهری در زیباسازی و بهبود کیفیت زندگی شهروندان منطقه ۸ شهرداری تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه آزاد

اسلامی واحد تهران مرکز، زمستان.

۱. hmadi, M., Pourahmad, A., & Hatami-Nejad, H. (2012). Investigating the level of citizens' satisfaction with the beautification organization and the factors affecting it to improve the urban landscape. Case study: District 6 of Tehran metropolis. *Journal of Geographical Survey of Space*, 4(12), 20-38. [In Persian].
۲. Anderson, J. C., & Gerbing, D. W. (1984). The effect of sampling error on convergence, improper solutions, and goodness-of-fit indices for maximum likelihood confirmatory factor analysis. *Psychometrika*, 49(2), 155-173.
۳. Aslanifard, F., Shakur, A., & Abdulzadefard, A. (2015). Solutions to convert urban crossings to pedestrians in order to improve urban vitality, case study: Zandiye overpass axis, Shiraz. *Haft Hesar Environmental Studies*, 6 (21), 56-43. [In Persian].
۴. Azadkhani, P., & Tahmasabi, K. (2015). Investigating the role and performance of urban furniture in improving the quality of the urban environment and the satisfaction of citizens, a case study: District 4 of Kermanshah Municipality. *Urban Research and Planning Quarterly*, 7 (27), 93-110. [In Persian].
۵. Bakhtiari, M., & Ardalani, H. (2016). The effect of vitality on the urban life of citizens with an aesthetic approach (case example: People's Park in Hamadan). *The second international conference of civil engineer, architecture and crisis management*. [In Persian]
۶. Behzadfar, M., Ilka, Sh., & Ilka, Sh. (2011). An analytical approach on the genealogy of urban aesthetics in interaction with the administrative structure of the city; Global survey and survey by providing strategic and executive solutions. *Urban and Rural Management*, 10 (30), 60-90. [In Persian].
۷. Bollen, K. A. (2005). Structural equation models. *Encyclopedia of biostatistics*, 7, 1-12.
۸. Doiran, I., & Ebrahimi, N. (2014). The beautification of the body of the urban street with an emphasis on signs and facades in Saadi Street in the middle of Zanzan. *International Conference on Architecture, Urban Planning, Civil Engineering, Art, Environment, Future and Retrospective Horizons, Institute of Art and Architecture, Tehran, Iran*. [In Persian].
۹. Ebrahimi, A. (2015). *Investigating and analyzing the state of beautification of Bojnord city and providing solutions to organize the city*. Master's Thesis of Geography and Urban Planning, Faculty of Literature and Human Sciences, Zabul University. [In Persian].
۱۰. Erani Fard, S., Hosseinlou, M., & Shokri, L. (2013). Measuring the effective factors in the beauty of the urban landscape from the citizens' point of view (case example: Tabriz). *National conference on urban planning, urban management and sustainable development, Tehran*. [In Persian].
۱۱. Ghazanfarpour, H., Honesty, h., Soleimani Doman, M., & Afzali Neniz, M. (2018). Measuring the vitality and night life of Naqshjahan Square in Isfahan with an emphasis on sustainable urban security. *Journal of Sustainable City*, 2 (2), 106-87. [In Persian].
۱۲. Golkar, Koresh. (2000). Constructive components of urban design quality. *Safeg Magazine*, 11(32), 65-38. [In Persian].
۱۳. Grivani, S. (2012). *Comparative comparison of urban vitality in South Majidieh and Saadat Abad neighborhoods of Tehran*. Master's Thesis, Urban Planning, Faculty of Social Sciences, Allameh Tabatabai University. [In Persian].
۱۴. Habibi, K., Nasteri, M., & Mohammadi, M. (2015). Measuring and evaluating the

- vitality of urban public spaces and its role in improving the quality of life of young people (Eastern Nazar Street, Isfahan). *Geography and Urban and Regional Studies*, 19, 180-161. [In Persian].
- ^{۱۵}. Hataminejad, H., Yadaleh Nia, H., & Mohammadi Salmani, M. (2017). An analysis of the role of public spaces in urban vitality, a case example: Tehran's Laleh Park. *Geography and Human Relations*, 1(3), 468-454. [In Persian].
- ^{۱۶}. Hatfi Farajian, F., & Aliabadi, T. (2013), investigating the role of pedestrian axes in the identity of the city's fabric and physical structure (Kuh Sangi Street, Mashhad). *The 6th National Conference on Urban Planning and Management with an emphasis on the components of the Islamic city*. [In Persian].
- ^{۱۷}. Herzfeld, M. (2017). The blight of beautification: Bangkok and the pursuit of class-based urban purity. *Journal of urban Design*, 22(3), 291-307.
- ^{۱۸}. Kameronova, M. A. (2017). *Contemporary urban planning of Iran 1342-1392*. 6th edition, Tehran: Tehran University Press. [In Persian].
- ^{۱۹}. Kauer, T., Joglekar, S., Redi, M., Aiello, L. M., & Quercia, D. (2018). Mapping and visualizing deep-learning urban beautification. *IEEE computer graphics and applications*, 38(5), 70-83.